

maszkodva. A babák látszólag haszontalanul töltött ideje valójában intenzív tanulást foglal magában; játékaik a valóság ok-okozati összefüggéseinek megértésére irányuló kísérletek, képzelt barátaikkal tartott kapcsolataik az emberi psziché birodalmának feltérképezésére szolgálnak, figyelmük szórtsága pedig azért előnyös, mert így egyszerre számos jelenségről gyűjthetnek információkat.

A filozófia nagy problémái (mint az én mibenléte, a tudat természete, az erkölcsi elvek alapjai) a könyv második felében sűrűsödnek és kerülnek többségbe a főleg tudományos, részben pedig ismeretelméleti téziseket taglaló fejezetek után. Sajnos megállapítható, hogy a bölcselet ősi kérdései bizonyos értelemben „leértékelődnek” Gopnik művében. Például a platóni barlanghasonlat, kontextusából kiragadva, mikor a benne vázolt probléma kulcsáról esik

szó, már nem a végső és érzékfeletti valóság megismerésének példázata, hanem csupán a külvilágról való tanulás nehézségeinek felvetése.

Ennek ellenére a könyv megállapításai nem irrelevánsak filozófiailag, hiszen a fent jelzett problémák megoldása során is segítséget jelenthetnek; bizonyos kérdésekre, például az innátizmuséra (azaz: az emberek *tabula rasaként* kezdik-e életüket, vagy rendelkeznek velük született eszmékkel) egészen meggyőző válaszokkal szolgálnak. A tartalmi szempontokon túlmenően pedig megállapíthatjuk: a valásfilozófia területétől eltekintve gondolkodó még nem írt vizsgálódásainak tárgyáról olyan szeretettel, mint Gopnik teszi.

PAÁR TAMÁS

(Fordította Vassy Zoltán,
Typotex Kiadó, Budapest, 2009,
262 oldal, 2980 Ft)

Művészet

Judit Reigl

Háromszáz oldalas gyönyörű, vas-kos képzőművészeti albumot jelentetett meg a Maklár Art Works Kft., a Maklár Fine Arts Galéria kiadója Reigl Judit debreceni kiállítás (MODEM) alkalmából. Ez azonban az életműnek csak az első kötete, melyet további kettő kö-

vet majd az elkövetkezendő esztendőben. Maklár F. Kálmán, a hosszú évekig New Yorkban, majd Párizsban élt művészettörténész előbb műgyűjtőként, utóbb pedig budapesti galéristaként elsősorban a Franciaországba szakadt magyar művészek életművével foglalkozik, Hantai Simontól Rozsda Endréig, Hajdú Istvántól Csernus

Tiborig. Reigl Juditról, aki az ötvenes években André Breton fedezettjeként és támogatásával indult – igen jól – a pályán, elmondhatjuk, hogy Maklár F. Kálmán „újralfedezettje”. Ha mindössze ennyiben merülne ki Maklár tevékenysége, már akkor is jelentős szolgálatot tett volna a művésztörténetnek és honi kultúránknak.

A könyvészetileg is mesteri mű (tervezője Bárd Johanna) visszafogott eleganciával hívja fel magára a figyelmet. Berecz Ágnes művésztörténész két alapos, összefoglaló tanulmánya három nyelven, angolul, franciául és magyarul vezeti be az érdeklődőt Reigl Judit műveinek világába. A kiadvány oroszlanrészét azonban az életmű-darabok jó minőségű reprodukciói adják, felvonultatva a művész munkásságának repertoárját az ötvenes évektől a hetvenes évek első harmadával bezárólag, időrendi sorrendet követve. Ez már csak azért is jó, mert látni engedi valamelyest az alkotói folyamat mozgását, fejlődését.

Az ötvenes évek fő irányzata, a szürrealizmus Reigl Juditot is megérintette, ám hamar túl is lépett rajta, s mire 1954-ben első egyéni kiállítását megrendezte, a

bemutatott művek közül mindössze kettő felelt meg a szürrealizmus pápájának kikiáltott Breton által megfogalmazott követelményeknek – amelyeknek egyik alap-eleme a figurativitás. A többi már határozott irányváltozást jelez az absztrakt, különösképpen a jelfestészet irányába. Az 1955–57 között készült *Robbanás* sorozat már erőteljesen mutatja, hogy „Reigl festői módszere egyszerre használta és haladta meg a szürrealizmus talán legfontosabb módszerének, az

automatikus írásnak a kereteit”, beépítve módszertárába a test spontán gesztusait. Az album e korszaknak előbb a sötét, majd a világos alapra készített képeit sorakoztatja fel. A *Jelenlét* ciklus fehér vagy világosbar-

na papírra nagy gesztusokkal, tussal festett, jelszerű művei vezetnek el a *Dominancia-központ* címmel jelzett munkákhoz. Akárcsak a *Robbanás* ciklus, nagyon erőteljes, eruptív indulatot kifejező munkák ezek, tele dinamizmussal, belső erővel; olyannyira, hogy már maguk a reprodukciók is felkeltik az emberben azt a vágyat, hogy e fekete-fehérek és sárgák uralta felületeket, ahol valaminek a keletkezését látjuk megfogalmazva – talán a születő

életet, a születő világegyetemet, a világmindenség makrostruktúráját, a sztratoszfériai mozgást – magába szippantsa, vagy fordítva: belehatoljon, beleveessen. Bár a reprodukciók soha nem képesek visszaadni egy kép valóságát, arra alkalmasak, hogy felkeltsék az érdeklődést, szabadjára engedjék az intellektust. Meglepően jól érzékelhetők és élvezhetők a színekben korántsem gazdag, ám faktúrájában, textúrájában izgalmas *Guano*, s még inkább a *Tömbírás* képei. Ez utóbbinál „totális automatizmus-sal” létrehozott, erőteljes, mindig két alapvető szín ellentmondására épülő művekről van szó. Ezt követően ritmikus, grafikailag izgalmas, mégis fegyelmezett sorokba rendeződő jelekből felépülő képekkel találkozunk, mielőtt *A súlytalanság élménye* című ciklus fekete alapon üres, legtöbbször fehér vagy kék „ablakai” valóban felkeltenének valamiféle lebegés-érzést bennünk.

A kötet utolsó negyedében visszajutunk a figuráig, azaz eljutunk az *Ember* sorozatig, amelynek darabjain a festékpázmákból bukannak elő az emberalakok, ahogy erre Berecz Ágnes felhívja a figyelmet második tanulmányában.

LÁNG ESZTER

(Szerkesztette Maklár F. Kálmán,
Maklár Art Works Kft., Budapest,
2010, 300 oldal, 10 000 Ft)

JEROEN DE VALK:

Chet Baker

A lírai hangú jazztrombitás

A hazai jazzkönyvkiadás évtizedeken keresztül egyet jelentett a Gonda János és Pernye András által írt, időről időre kiegészített, egyébként kiváló jazztörténeti alapmunkákkal. A rendszerváltás sem hozta meg azt a dömpinget, ami elvárható lett volna, bár kétségkívül születtek igényes és hiánypótló szakmunkák, hogy más ne is említsünk, Simon Géza Gábor munkássága mindenképpen figyelemre méltó. Az utóbbi években mintha kissé felgyorsult volna a jazz tematikájú könyvek kiadása. A Park Kiadó gondozásában megjelent, rendkívül informatív és élvezetes Miles Davis-önéletrajz, a Cartaphilus által sorozatban hozott, igényes bár nem szakmabeliek számára kissé nehezen érthető jazzman-biográfiák (Charlie Parker, John Coltrane, Miles Davis), Ken Burns kiváló dokumentumfilm-sorozatának könyvváltozata vagy éppen Kerekes György *Jazzportrék* című (CD-melléklettel is ellátott) kétkötetes munkája után most napvilágot látott a holland újságíró, Jeroen de Valk monográfiája is Chet Bakerről, a West Coast jazz egyik kiemelkedő alakjáról.

A kötet kiállítása átlagos, de mutatós, a fordítói munka igényessége bőven megüti a mércét, nem